

TOKAJI BORTIZEDELÉS MÓDJA.

Tokai bor-dézma felül observációk 1700-ban.

A bor-dézma eleitől fogva egy volt, most is egy vagyon indifferenter, mindenek: lakosok, extraneusok (az exemptákon kívül) a váras szőlő hegyekről valamennyi *szín-bor* léssen, a dominus terrestris számára *ötöddel* tartoznak. Valamennyi bort szürnek pedig odaki a hegyen, tartoznak azt a dézma házára bevinni, be is iratni és minden *ötödik csebert* vagy *köblöt* ő nagyságok számára adni. A király számára dézma itt, ab antiquo nem exigáltattott. Főbiró, kis birák, kerülők, a nótárius is dézmát nem adnak, ezért a birák a dézmást vagy tartják, vagy alkuszának véle.

Törkölyről. Régenten a dézmára szokták volt hordani, mely aránt ilyen modalitás observáltattott.

1. A hitese *törkölylátó* megnézte mint nyomták, vagy csinálták ki a szőlőt vagy törkölyt és a minyimű levesnek látta, a szerint iratta be, 2—1 köbölre vagy 2 iczére, többre nem. A törkölylátó ha levesen látja a törkölyt, annál inkább a mustot ha szőlőfejet mutat elevent, ekkor a törkölylátó jó lelkiismerettel tartozik úgy limitálni és beiratni, valamint a kád-szőlőnek continentiája és mennyisége vagyon.

2. *Törkölyszurkáló* is volt, ki is a vastag csap-helyen bé, ahhozvaló ruddal vagy karóval, (mely a kádat általérte) megszurkálta a törkölyt, és úgy csepegtette le a mustot, a csepegtetés ideje vagy continentiája pedig szokott csak addig lenni, míg a törkölylátó azon kád körül való dolgát elvégezi a törköly látást.

3. Ezt is advertálni kell, hogy a tökölyes kádnak a csapja (melyre is a törkölyt szokták megszurkálni) szokott lenni a *hetedik* abroncon felől.

Az *törköly* aránt pro nunc ezt kell observálni, hogy a feljebb iratott modalitás most nem observáltatik, ezen háboruságos időtől fogva, hanem kiki maga szőlője alá, mind megszedeti szőlőjét és így hozzá készülvén vagy elvégezvén is szedés munkáját, annakutána egy hitese kerülőt az gazda odahív, annak megmutatván a szedetett eleven szőlőt (mely a kádokon vagyon) azt limitálja mennyi *szín-bor* lehet róla s a szerint beiratván a dézmással, annakutána annyirul tartozik a gazda dézmálni, azért a nem régi usuálás szerint *törkölyös dézma* nincsen.

Observáltatik mostan ilyen, ha a lakos dézmáló ember, a kádba szedett nyers szőlőt vagy a szőlője alatt, vagy ha házához szállítja, ott a körülő kikérvén a dézmástul, megláttatja és limitáltatja az szőlőt, valahányszor terhet látott mindannyiszor 40—40 pénzt tartozik fizetni és az ilyen 40 pénzes proventus in duabus partibus az dézmásé és in tertia a nótáriusé. Meg kell penig tudni, hogy a hazavitt terhet nem szabad addig leszállítani, vagy abbul valamely részit valahová tenni, mig a hites kerülő meg nem nézi s nem limitálja. Azon gazda szokott adni a limitáló kerülőnek (sed non ex debito) valami kevés szék-husra valót is adni.

Mely igen is, nem régi rend tartatását és modalitását, a dominus terrestris mint hagyja helyben, (ezen maradjon meg, avagy a régen observált törkölyös dézma) léssen az dominus terrestris determináció-jában.

Vidékiek pedig, ha kádra rendelt szőlője meglátására és limitálására kerülőt kérnek ki a dézmástul, minden láttatástól tartozik az gazda a kerülőnek 1 köből borral, a dézmásnak és nótáriusnak is 1 köből borral, és pénzzel ök osztoznak aequali modo. Ezt pedig advertálni kell, ha egy látással 5—6 vagy akármennyi kád szőlejét limitáltassa is, de többet nem tartozik se kerülőnek se dézmásnak és a nótáriusnak is, de valamennyiszer elhijja avagy kikéri, mindannyiszor annyival tartozik kerülőnek, dézmásnak, nótáriusnak.

Ha pedig azon *vidéki* ember, a terhet a dézmára viszi és ott limitálják meg, ott a köblös borral senkinek nem tartozik: kerülőnek, dézmásnak, nótáriusnak, hanem csak 40 pénzzel, mely is a dézmásé és nótáriusé, ide is penig valamennyiszer terhet hoz, mindannyiszor 40 denár adásával tartozik.

Ezt is meg kell tudni, minden dézmáló emberen (lakoson vidékieken *pennaticumot* exigálnak, a mostani dézmálásnak uj modalitása mellett, ugmint minden dézmáló emberen per justas 2, melyet is tartanak dézmás és nótárius proventusának, mely exactiót a dézmálók mind ez ideig nem tudtak és eszekben nem vettek, mivel a dézmára való czédulában ugy volt inserálva, hogy ezt senki eszibe nem vehette. Már mostan ezen dolog felfedezettvén vagy nyilatkoztatván és a dézmáló felül is megértvén, nem kevésé sajnálják, nem is tartván igaz exactiónak rajtok, földes ur impositiója is nem forogván benne, hanem csak valami dézmás maga impositiójából szaporította proventusát ezzel is, a szegénység terhére. Efféle a régi métóságos földes urak idejekben, meg nem engedtetett, tovább penig áll az dominus terrestris jóakarlatjában mint hagyja.

Bor-dézmákori *convictiók*: 3 forintig a dézmásé és a törvénytévő

biráké, azonfelül való convictionának penig quoad proventus, két része a földes uré, harmadrésze a dézmásé és a törvénytevő biráké. Hamikor fogtatásért, tartásért etc. 40 pénzes letétel vagyon, az a dézmás acci-dentiája.

Vidéki emberek, kiknek ezen promontóriumokon dézmaadó szőleik vagyon és itt házok nincsen *fertonnal* is tartoznak, ugymint minden ember per den. 72 mely is a dominus terrestris proventus.

A kiknek penig itt házok vagyon, semmi fertonnal nem tartoznak, mivel azok házoktul taxát adnak.

Egykoru másolata az Országos Levéltárban Urbar. et Conscrip. fasc. 13 no. 24 alatt.

Közli: E.
